

Ett temaområde i arbetet med

Örebromodellen – för en jämlik förskola

Örebro kommun
Förskola & Skola
orebro.se 019-21 10 00

Vad står temaområdet Miljö för?

”Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för ett linslångt lärande. Den ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn.

Utbildningen ska utgå från en helhetsyn på barn och barnens behov, där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet”.

Lpfö 18

Detta temaområde riktar sig främst till barnens lek/lärmiljöer, om material och miljöns betydelse. Hur påverkas barnen i mötet med olika material och olika platser? Arbetet med miljö handlar om att testa olika variationer och att lek/lärmiljön växer fram och förändras hela tiden utifrån barnens intresse, förutsättningar och behov.

Med hjälp av varierat material och stimulerande lek/lärmiljöer tillåts barnen att uttrycka sig på olika sätt.

Hur förhåller vi oss till

miljön och hur presenterar vi materialet för barnen?

På ett normkreativt sätt kan vi påverka och utmana

barnen till nyfikenhet och kreativitet, därmed ges

barnen fler möjligheter och

perspektiv i förskolemiljön.

”Alla barn ska få en utbildning som är utformad och anpassad så att de utvecklas så långt som möjligt”.

Lpfö 18

”Miljön i förskolan ska erbjuda alla barn varierade aktiviteter i olika sammanhang. Många valmöjligheter ger ökade

förutsättningar för barnen att bredda sina lekmönster”.

Lpfö 18

Pedagogerna ska genom detta temaområde få möjlighet att reflektera över hur de formar lärmiljöerna på förskolan. Men även hur de förhåller sig i andra miljöer, såsom skogen, lekparker etcetera. Pedagogerna får även reflektera över hur materialet på förskolan presenteras och används ur ett normkreativt och jämlikt

perspektiv. Genom temaområdet ges barnen en möjlighet att påverka sin egen lärmiljö men även att få uppleva olika miljöer. Det handlar också om att göra barnen medvetna om hur miljöer kan påverka dem i olika situationer och hur de kan påverka miljön. De ska även få möjlighet att utveckla sin visuella förmåga.

Detta temaområde riktar sig främst åt er pedagoger. Det innehåller inte lika många tips på aktiviteter i barngrupp som i de andra temaområdena.

Modellen kan ses som ett slags verktyg där ni förhåller er till vissa grunder/ramar. Det som är kärnan i modellen är att förhålla sig till idékartan, handlingsplanen och pedagogiska planeringar. Sedan gör ni arbetet till ert eget, vilket blir unikt för ert arbetslag.

Vi har i denna folder försökt att på ett konkret sätt, med hjälp av ”steg-för-steg”, visa på hur ni kan arbeta med temaområdet Miljö.

”Miljön ska vara tillgänglig för alla barn och inspirera dem att samspela och att utforska omvärlden samt stödja barnens utveckling, lärande, lek och kommunikation”.

Lpfö 18

”Barnens lärande kan bli mångsidigt och sammanhängande om arbetsätten varierar och miljön är utmanande och stimulerande samt lockar till lek och aktivitet. Utbildningen ska ge utrymme för barnens egna initiativ, fantasi och kreativitet. Barnen ska kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen, både utombus och inombus och i varierande miljöer”.

Lpfö 18

Idékarta över Miljö

Genom denna idékarta kan ni hämta inspiration kring vad som kan stimulera, utveckla och utmana den egna barngruppens olika utvecklingsområden men även ha som utgångspunkt när ni utformar olika lärmiljöer.

Försök att få med så många bubblor som möjligt då ni planerar för ert arbete.

Steg för steg

För att strukturera upp arbetet med temaområdet är det bra att följa dessa steg.

Steg 1:

Kartläggning av barngruppen utifrån temaområdet

Börja med att göra en kartläggning/överblick över hur det ser ut i er nuvarande barngrupp och hur lärmiljöerna i verksamheten ser ut.

Använd idékartan som underlag och diskutera i ert arbetslag:

- Vad behöver barnen, individuellt och i gruppen, för att stärkas och utvecklas?
- Vilka förutsättningar och behov har barnen och gruppen?
- Vilka positiva egenskaper har barnen som går att stärkas och bygga vidare på?
- Vad har barnen för intressen?
- Hur leker barnen i lek/lärmiljön (inne/ute), behöver den förändras?
- Hur arbetar vi främjande och förebyggande i nuläget?
- Hur kan vi ta tillvara på barnens olikheter och lyfta dessa i undervisningen/verksamheten?

”Utbildningen i förskolan ska bidra till att barnen utvecklar en förståelse för sig själva och sin omvärld. Utforskande, nyfikenhet och lust att leka och lära ska vara grunden för utbildningen. Den ska präglas av att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Utbildningen i förskolan ska ta sin utgångspunkt i läroplanen samt barnens behov, erfarenheter och det de visar intresse för. Flödet av barnens tankar och idéer ska tas till vara för att skapa mångfald i lärandet.”

Lpfö 18

Steg 2: Upprätta en handlingsplan

När ni ska upprätta en handlingsplan utgår ni ifrån er kartläggning (Steg 1) och idékartan. Använd er av mallen för handlingsplan som ni hittar i handboken *Örebromodellen - för en jämlik förskola*. Handlingsplanen kan ses som en grovplanering över temaarbetet (läsåret), när denna planering sker ta hjälp av idékartan och försök att få med så många bubblor som möjligt.

Handlingsplanen bör vara enkel och kortfattad, eftersom arbetet kan ta nya vägar utifrån barnens intresse/behov/inflytande.

Syftet och metoden är en viktig del i handlingsplanen, tänk på att det blir tydligt och lättförståeligt. Planen ligger till grund för arbetet med temaområdet samt en kommande utvärdering.

Att ta fram en handlingsplan är en demokratisk process, se därför till att alla inblandade pedagoger får möjlighet att påverka. I handlingsplanen beskriver ni bland annat hur undervisningen organiseras, kopplas till läroplanen och hur det synliggörs och kommuniceras.

Se handlingsplanen som ett levande dokument

Handlingsplanen är i första hand er egen och behöver inte publiceras för vårdnadshavarna innan arbetet med temaområdet är klart. Under resans gång kanske ni kommer på ytterligare utvecklingsområde som ni vill ha med i handlingsplanen.

Utbildningens syfte är att förskolan ”ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetsyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet”

8 kap. 2 § skollagen

Steg 3:

Planera och fördela arbetet i arbetslaget

Med handlingsplanen som grund kan ni nu dela upp arbetet mellan er pedagoger. Gör en tidsram där ni uppskattningsvis kan se hur lång tid varje aktivitet/utvecklingsområde tar.

Pedagogerna planerar olika aktiviteter/undervisningsmoment att genomföra med barnen och dessa anpassas utefter barnens intresse, förutsättningar och behov. Tänk hela tiden normkreativt.

Steg 4:

Upprätta pedagogiska planeringar

När fördelningen av arbetet är klart skriver ni sedan pedagogiska planeringar utifrån idékartan (och handlingsplanen). De pedagogiska planeringarna ligger till grund för aktiviteterna/utbildningen som sker med barnen. Låt normkreativiteten genomsyra tankegången. Genom att koppla er pedagogiska planering till läroplanen förtydligas hur er undervisning bidrar till barnens utveckling, lärande och inflytande. Tänk på att planeringen bör vara så tydlig som möjligt då kollegor och vårdnadshavare ska förstå syfte och metod med aktiviteten. Det blir även tydligt för vårdnadshavare hur ni arbetar efter läroplanen.

Steg 5: Påbörja arbetet i barngruppen

Se handlingsplanen, utvecklingsområdena och era pedagogiska planeringar som en riktlinje i er undervisning - sedan är det processen, där ni följer barnens idéer och intressen, som står i fokus.

Vissa förskolor använder sig av en gemensam handlingsplan och vissa förskolor väljer att ha enskilda handlingsplaner på avdelningarna.

Ni kan med fördel ha en gemensam handlingsplan på förskolan men på olika sätt arbeta med utvecklingsområdena i olika åldersgrupper och avdelningar.

Steg 6: Utvärdera pedagogiska planeringar kontinuerligt

Genom att kontinuerligt dokumentera och reflektera över handlingsplanen bidrar det till en bra grund för utvärdering och analys, för att på ett systematiskt sätt kunna säkerställa kvalitetsarbetet.

Den pedagogiska dokumentationen kan se ut på olika sätt, exempelvis kan barnens reflektioner/bilder sättas upp på väggar i verksamheten, barnens dokumentation kan även finnas i eventuella portfoliopärmar eller digitala kommunikationsverktyg (exempelvis Unikum). Dokumentationen kan även exemplifieras i pedagogiska planeringar och i utvärderingar av utbildningen.

”Den skriftliga dokumentationen behövs för att regelbundet kunna stämna av att kvalitetsarbetet leder till en utveckling mot målen”

Systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet, Skolverket, 2015

Steg 7: Delge vårdnadshavare pedagogiska planeringar

Genom digitala verktyg, exempelvis Unikum, kan ni delge era pedagogiska planeringar för vårdnadshavare. Ni kan även ha en ”dokumentations-/informationssvåg” på förskolan där ni delger era pedagogiska planeringar. Dessa planeringar kan publiceras när aktiviteten är klar, det vill säga, ni visar vad barnen har gjort. Tänk även på att få med vårdnadshavares åsikter om ert arbete i kommande redovisning.

”Arbetslaget ska vara tydliga i fråga om mål och innehåll i utbildningen för att skapa förutsättningar för barns och vårdnadshavares möjligheter till inflytande”.

Lpfö 18

”Förskolans kvalitet ska kontinuerligt och systematiskt dokumenteras, följas upp, utvärderas och utvecklas. Syftet med utvärderingen är att få kunskap om hur förskolans kvalitet, det vill säga verksamhetens organisation, innehåll och genomförande kan utvecklas så att varje barn ges bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande.”

Måluppfyllelse i
förskolan, Skolverket
(2017)

Steg 8: Utvärdera handlingsplanen och delge för vårdnadshavare och rektor

I handboken *Örebromodellen - för en jämlik förskola* finns en redovisningsmall att använda som underlag. Det är viktigt att tänka på att barnens tankar och reflektioner kring temaområdet också framkommer i dokumentationen (om barnen kan uttrycka dessa).

Ett normkreativt förhållningssätt

För att arbeta normkreativt och främja jämlikhet behöver personalen se sin egen roll som pedagog och kritiskt granska vilka normer som hen förmedlar, men även granska normer som råder inom den egna förskolan.

Vissa normer behöver vi för att vi ska ha ett gott klimat. Det kan exempelvis handla om att stå i kö och vänta på sin tur. Dessa normer ska vi värna om.

Normer som påverkar barnen på ett negativt vis, det vill säga om barnen blir begränsade på grund av andras föreställningar. Det kan exempelvis vara att barnen vill att en pojke bara ska vara en manlig gestalt i en lek på grund av sitt kön.

Att vara normkreativ handlar om att ifrågasätta dessa negativa normer och även reflektera över sitt eget förhållningssätt och handlande.

Örebromodellen – för en jämlik förskola ger ett hållbart förhållningssätt hos pedagoger, som leder till en varaktig jämlikhet på förskolan. Där allas lika värde, mänskliga rättigheter, likabehandling och bemötande står i fokus för pedagogernas förhållningssätt mot alla som rör sig i och runt verksamheten.

”Normkritiken är ett perspektiv som hjälper oss att se normer och deras konsekvenser. För att förändra normer krävs det dock handling, och det är vad vi kallar för normkreativitet.”

Salmson & Ivarsson (2015)

”Läroplanen är en bra utgångspunkt för den normkritiska pedagogiken. Att vara öppen, respektfull och ha förmåga att ta hänsyn till andra människor är en förutsättning för vidgade normer.”

(s.40, K, Salmson & J, Ivarsson)

Tips på aktiviteter till pedagogerna

Psykisk
miljö

- **Arbetsmiljö**

Hur är er arbetsmiljö på förskolan?

Diskutera i arbetslaget hur era förutsättningar ser ut. Skriv upp fördelar och nackdelar. Finns det förbättringsområden? Vilka områden kan ni påverka själva? Finns det områden där ni inte kan påverka, i så fall varför? Delge er förskolechef resultatet.

Normer

- **Diskutera i arbetslaget**

Boken *Normkreativitet i förskolan* har bra övningar att genomföra och diskutera i personalgruppen.

- **Superhjälparna**

På superhjalparna.se hittar ni undervisningsmaterial som ämnesskyltar, bokstavsskyltar, väderskyltar, månadsskyltar, strategier för att tala m.m. Mycket av materialet är kostnadsfritt. Detta material kan ni använda på ett normkreativt sätt.

Fysisk
miljö

- **Digitala lärmiljöer**

Se över hur ni använder er digitala lärmiljö, vad har ni för digitala verktyg som hjälpmedel i att undervisa och kommunicera. Barn lär sig genom olika uttrycksätt såsom bilder, layout, ljud och animeringar. Men hjälp av digitala verktyg i förskolan kan barnens kreativitet lyftas fram. Vad använder ni för appar i undervisningen? Finns det fler appar ni kan använda er av?

Digitali-
sering

- **Normkreativa lärmiljöer**

Se över hur ni använder er lärmiljö utifrån ett normkreativt perspektiv. Hur ser det ut på era väggar? Är alla olikheter inkluderade? Vad har ni för material på förskolan? Hur är leksakerna fördelade i lärmiljöerna, stereotyp - icke stereotyp? Hur ser utemiljön ut? Gör en inventering och observera hur barnen leker, är lekarna könsblandade, åldersblandade osv. Använd er av ”Checklistan – att tänka normmedvetet” som ni hittar i handboken *Örebromodellen – för en jämlik förskola*.

- **Lärmiljöer utanför verksamheten**

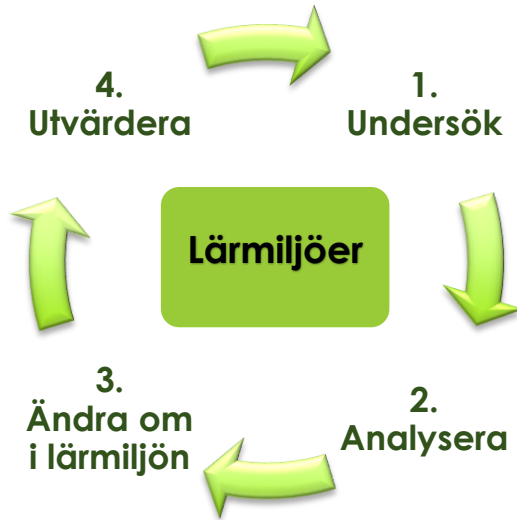
Låt barnen uppleva olika miljöer. Miljön utanför verksamheten, som lekparker, skogen, staden kan inte ni pedagoger

påverka. Men hur ert förhållningssätt är påverkar barnen. Åk in till staden (om möjlighet finns) och titta på hur det ser ut. Affischer, affärer, skyltar med mera, samtala med barnen om ni ser typiskt stereotypa saker. Ställ öppna frågor som ”Vad tror ni menas med den här affischen?” ”Vem kan handla i den här affären?” ”Vem får gå på toaletten här? Var ska en gå om en identifierar sig med ett annat kön?” osv.

På jamstallt.se hittar ni gratis material som riktar sig till förskola och skola.

OLIKA förlag, olika.nu har många böcker som rör normer, genus och mångfald.

Via Unikum på Skolbanken, <https://skolbanken.unikum.net>, kan ni hitta idéer till aktiviteter med barnen.

När ni undersöker er lärmiljö, utgå från diskrimineringsgrunderna:

- Kön
- Könsidentitet eller könsuttryck
- Etnisk tillhörighet
- Religion eller annan trosuppfattning
- Funktionsnedsättning
- Sexuell läggning
- Ålder

Klass är inte en diskrimineringsgrund, men ha gärna med den i åtanke eftersom det kan vara en orsak till att konflikter uppstår. (Exempelvis vad vi har för kläder och andra tillhörigheter, såsom leksaker).

1. Undersök

Första steget är att undersöka om det finns hinder eller risker för barns lika rättigheter och möjligheter i lärmiljön. Det kan vara materialval, möblering eller konkreta hinder i form av attityder eller strukturer. Se över rutiner och riktlinjer. Utgå alltid från ett normkritiskt- och jämlikt perspektiv när ni går undersökningsronder.

2. Analysera

Om ni upptäckt risker och hinder så är det nu dags att analysera dessa. Varför ser det ut som det gör? Reflektera, analysera och dra slutsatser. Ni kanske behöver göra fler undersökningar under terminerna då lärmiljöerna eller barngruppen förändras. Kanske upptäcker ni risker eller hinder som ni inte såg tidigare.

3. Ändra om i lärmiljön

När ni analyserat vad som behöver förändras genomför ni de förändringar som är nödvändiga för att förebygga de risker eller andra hinder som har upptäckts. Det kan exempelvis vara att ni har ett rum där bara flickor väljer att vistas. Vad kan ni göra för att lärmiljön ska stimulera alla barn?

4. Utvärdera

När ni gjort förändringar följer ni (efter en tid) upp resultatet. Hur upplever ni resultatet, blev det som ni önskat? Hur upplever barnen resultatet? Diskutera i arbetslaget.

Tips på aktiviteter i barngruppen

När ni ska hitta på aktiviteter med barnen kan ni med fördel söka pedagogiska planeringar på "Skolbanken" via Unikum. Där finns massor av material och tips på aktiviteter, vissa kanske passar er barngrupp utifrån utvecklingsområdena. Tänk på att göra planeringen till er egen och få med syfte och metod på planeringen.

Nedan finns några tips på aktiviteter utifrån olika slags utvecklingsområden:

Social miljö

- **Ett gemensamt värdegrundsarbete.**

Skapa trivseregler tillsammans med barnen utifrån hur vi tror att vi ska vara för att må bra i förskolemiljön. Vad tror ni är bra att säga till varandra och vad tror ni är mindre bra att säga? Hur tror ni att kompisarna reagerar om jag säger såhär? Barnen får tro och säga sin åsikt och uppleva att de får vara med och bestämma. Barnen kan även få möjlighet att reflektera över sin egen uppfattning och hur kompisars uppfattningar påverkar dem i den sociala miljön.

Vi har en bra lärmiljö!

- **Trygghetsvandringar**

Hur lärmiljön är utformad påverkar tryggheten på förskolan. Trygghet kan ha olika innebörd för oss. Det kan exempelvis vara trygghet med en annan person, på en speciell plats eller inom sig själv. Kompisar, pedagoger eller gosedjur/leksaker kan vara en trygghet. Miljön kan kännas trygg eller vissa delar/favoritplatser är trygga att dra sig undan på. Ge barnen en inblick i vad trygghet är och att innebörden kan variera för olika personer. Vad är trygghet för mig? När/var är jag trygg? Hur känns det att vara trygg? Är jag trygg i att visa mina känslor? Gå trygghetsvandringar inne och ute med var och en av barnen.

Trygghet

Trygghetsvandring på kastanjen

När man vill gå trygghetsvandringar rekommenderas det att få hjälp av två barn som inte har varit tillräckligt trygga tidigare. Detta kan vara en bra idé för barn som inte har varit tillräckligt trygga tidigare. Detta kan vara en bra idé för barn som inte har varit tillräckligt trygga tidigare.

Barn	Class	Leads	Kommentar
Kroppsmiljö			
Lika kön			
Sitttrum			
Mattor			
Lika rummet			
Arbete			
Samlingsrummet			
Barnens utbud			

Familj

• Uppdrag med Mjukis

Med hjälp av ett gosedjur, ”Mjukis” (könsneutralt namn), som får följa med barnen hem. I väskan med ”Mjukis” finns en ett brev med en uppgift. Uppgiften kan handla om att visa ”Mjukis” var hen trivs bäst när hen är ledsen, glad, trött – rita och berätta. Uppgiften kan även handla om var i hemmet familjen umgås och gör saker tillsammans, varför är de på den platsen? Frågan som ställs till barnet är anpassad efter barnets förutsättning. De barn som inte har ett utvecklat talspråk kanske får en lättare uppgift, som exempelvis visa ”Mjukis” var hen brukar sova – vårdnadshavare tar kort.

Påverkan

• Teater i olika former

Med hjälp av teater får barnen en inblick i att miljön kan påverka oss. Spela teater med hur olika miljöer kan påverka människors handlande. Det kan exempelvis vara hur miljön ser ut i en affär och hur miljön kan påverka oss att köpa en viss produkt (tänk exempelvis klädaffärer, killtjejavdelning) eller en leksak som är stereotyp. Ni kan också spela teater där miljön påverkar våra sinnen. Exempelvis en läskig ”Bockarna bruse” eller en rolig ”Bockarna bruse”, beroende på hur bakgrundsmusik eller det visuella ser ut. Låt barnen spela upp egna teatrar med olika teman utifrån olika känslor. Hur ska miljön i teatern vara om de är glada/ledsna/arga/rädda etcetera?

• Skapa filmer i olika miljöer.

Låt barnen med hjälp av digitala verktyg skapa egna filmer där ett fokus är hur miljön i filmen ser ut. Var utspelar sig handlingen och hur ser det ut där?

Digitalisering

- **Undersökning av innemiljön**

Gör barnen delaktiga i hur innemiljön kan utformas. Låt barnen gå en husesyn, ta ett rum i taget, med ett par barn i taget. Hallen, toaletterna, ateljén, samlingsrummet och så vidare. Låt barnen rita och berätta hur de vill att de ska se ut. Finns det något i innemiljön som vi skulle kunna ändra på för att det ska bli bättre, roligare, mysigare, eller kanske mer praktiskt? Barnen får gärna måla/rita och berätta sina tankar och idéer. Alla önskemål kan såklart inte uppfyllas. Men kanske något?

- **Undersökning av utemiljön**

Gör samma sak som ovan fast i utemiljön.

Referenser

Lagar

Skollagen (2010:800)

Grundlagen, Regeringsformen (2010:1408)

Förordningar

Förordningen (SKOLFS 1998:16) om läroplan för förskolan

Allmänna råd

Skolverkets allmänna råd (2017) *Måluppfyllelse i förskolan*

Skolverkets allmänna råd (2015) *Systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet*

Övrigt

Salmson, K & Ivarsson, J. (2015). *Normkreativitet i förskolan*. Linköping: Olika förlag

Diskrimineringsombudsmannen (DO) (2018). *Aktiva åtgärder i förskolan och skolan — fyra steg och sju diskrimineringsgrunder* www.do.se (PDF)

Örebromodellen – för en jämlik förskola är framtagen av:

Kastanjens förskola i Örebro

Kastanjens förskola,
Örebro 2018-09-19
Reviderad 2019-06-26